

Jag har läst

Flatland

Av Edwin A Abbott (1884, 2004)

Pia Hellertz, mars 2011

Det var en gång en innevånare, en Kvadrat, i Flatland som en dag fick besök från en innevånare från Rumsland, en Sfär. Det blev en mycket omskakande upplevelse som fick ödesdigra konsekvenser. I Flatland lever *linjer* (kvinnor), *trianglar* med två lika sidor (lägre arbetare och soldater), *liksidiga trianglar* (medelklassen), *kvadrater* och *femhörningar* (ämbetsmän och godsherrar), från *sexhörningar* och uppåt ”tills de får hederstiteln polygoner eller månghörningar” (adeln) och *cirklar*, som är den absolut högsta klassen i Flatland. Det är präster. Om det barn som föds är mer geometriskt fullkomligt är det stor lycka för föräldrarna.

Författaren beskriver mycket detaljerat livet i Flatland, en beskrivning som samtidigt blir en roande och tänkvärd samhällskritik av vårt eget samhälle. Beskrivningen av synen på kvinnor är särskilt träffande. Kvinnorna är livsfarliga. Det gäller att inte släppa dem för nära för då kan de spetsa och därmed döda med sin vassa bak (de är ju en linje). Men kvinnorna är obegåvade och vill bara prata om känslor när männen talar om planer och framgång.

”... alltså äger de inte ett spår intelligens, de kan inte tänka, bedöma eller planera, och de äger knappt något minne.” (s.29)

Det är fascinerande hur Abbott lyckas beskriva massor med fenomen i Flatlands vardag bland annat med hjälp av enkla matematiska och geometriska beskrivningar. De är en tuff tillvaro för de innevånare som inte är perfekta. Barn som föds med fel vinklar eller ojämna sidor dödas tidigt. Udda varelser fångas eller dödas utan pardon eftersom man vill behålla det perfekta (den rena rasen). Naturligtvis går tankarna till nazisternas och fascisternas samhällen, men jag känner när jag läser, att vi absolut kan se vissa inslag även i vårt demokratiska samhälle.

Besök från Rumsland

En dag tränger sig, som nämnts, en Sfär från Rumsland in hos berättaren, Kvadraten. Berättaren blir fruktansvärt rädd och skakad och försöker attackera Sfären, men misslyckas. Genom att berätta om fenomen som Kvadraten känner till men som en utomstående inte kan känna till, så övertygas Kvadraten till slut om att det finns dimensioner som innevånarna i Flatland inte har en aning om, även om det gått rykten om att det finns de som har upplevt något. Dessa blir dock omedelbart fånglade och även dödade. Det gäller att hålla en stabil världsbild annars blir det kaos i Flatland. (Tankarna går naturligtvis till olika typer av inkvisationer, från medeltidens kyrkliga till nutidens vetenskapliga.)

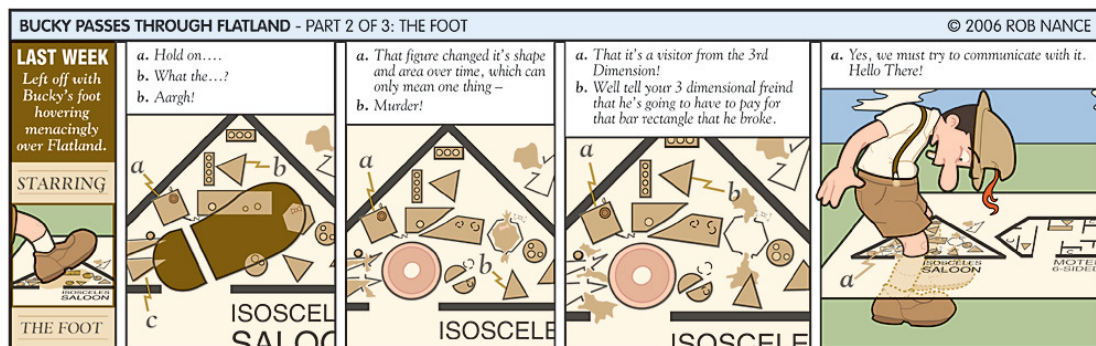
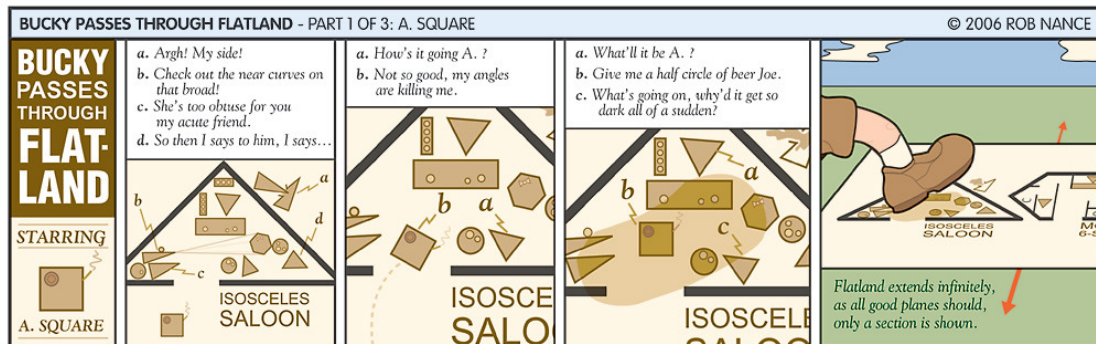
Sfären tar kvadraten även med till Linjeland och till Punktländ. Kvadraten blir bedrövad av att dessa stackars väsen lever i en så begränsad och omedveten tillvaro. Kungen i Punktländ upplever ingenting utanför sig själv och är därför över huvud taget inte påverkbar. Kvadraten försöker påverka en linje i Linjeland med liknande argument som Sfären använt på Kvadraten, men förgäves. Han bestämmer sig dock för att ägna sitt liv åt att berätta för sina egna i Flatland om andra dimensioner, om Rumsland. När han kommer tillbaka efter sina utflykter får han dock höra Rådet i Flatland besluta om ändå hårdare lagar mot de avvikande. De styrande i Flatland vägrar lyssna till alla spekulationer om att det skulle kunna finnas andra dimensioner.

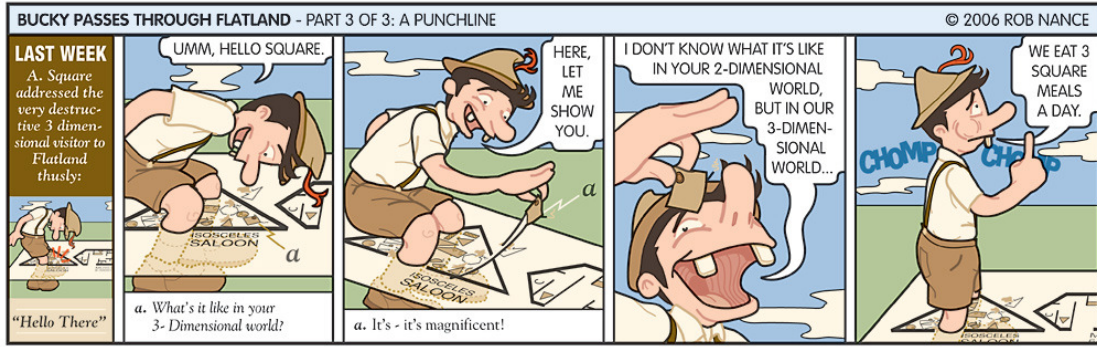
Kvadraten frågar Sfären om det kan finnas ytterligare dimensioner ovanför Rumsland, ett fyrdimensionellt land, men då reagerar sfären mycket starkt. "Nej det finns inget sådant land. Tanken är befängd," svarar sfären. Kvadraten frågar då om Sfären hört talas om att någon trängt sig in i Rumsland, "så som ers nåd trängde in i mitt, utan att öppna dörrar eller fönster, och att den har uppenbarat sig och försvunnit som den behagat?" Sfären menar då att "Det påstås ha hänt, men åsikterna är delade vad gäller fakta."

Efterord

Edwin A Abbott levde mellan åren 1838 och 1926. Han var en brittisk humanist och enligt författaren av efterordet, Peter Glas, en färgstark skolledare, visionär pedagog och präst i anglikanska kyrkan. Bland annat var han pådrivande när det gällde fler utbildningsvägar för flickor. "Han var inte rädd för att tala i klartext om könsrättvisorna i det viktorianska samhället", skriver Glas. Han författade ett 50-tal böcker av vilka Flatland blev den mest kända. Den skrev han "som en parentes i sitt författarskap, i hast och för sitt höga nöjes skull" (s. 124). De tidiga upplagorna skrev han under pseudonym, "A Square" ("En fyrkant" eller "En Tråkmåns") men publicerade de senare under sitt namn. Den beskrivs nu som en "modern klassiker i en alldeles egen genre".

Med tanke på den litteratur jag kommit i kontakt med under det senaste året när det gäller UFO, sädesformationer, märkliga varelser från andra dimensioner och osynliga världar med mera så är boken Flatland mycket tankeväckande.

Från <http://www.mance.com/Bucky/BuckyArchive.html>.